

ПРОГРАМА

на Левица

ЛЕВИЦА

СОДРЖИНА

Вовед: Кон општата човечка еманципација	3
Повеќе работнички права и социјална правда	6
За економија која ќе им служи на луѓето, а не на капиталот	8
Демократизација на сите сфери на општественото живеење	10
Полесен пристап до правда и право на „добар судија“	12
Човековите права – брана од државната власт	15
Слободно образование за слободни луѓе	17
Културната наобразба за социјално праведно и инклузивно општество	20
Спорт – отворен и достапен за сите	21
Бесплатно здравство како основно човеково право	23
Земјоделие за пристоен живот на земјоделците	24
Градиме еколошки еманципирано општество	26
Политика на интернационализам и анти-империјализам	29

ВОВЕД

Кон општата човечка еманципација

Епохата во која живееме се карактеризира со нестабилност, кризи, хронична невработеност и социјална несигурност. Транзиционата бајка за благосостојба после падот на реал-социјализмот се покажа како неуверлива приказна во која ни самите нејзини автори не веруваат иако упорно ја повторуваат. Реалноста на периферниот капитализам во оваа мала и зависна земја, повеќе од дваесетина години го нагрзува социјалното ткиво на нашиот систем и нè судира со фактот дека добробитта на трудот и на обичниот човек е обратно пропорционална со добробитта на капиталот и олигархиското малцинство кое паразитира врз трудот на остатокот од општеството. Приватизацијата на стратешките ресурси, фаворизирањето на странските директни инвестиции во „оазата на евтината работна рака“, законското кретење на работничките права и нивното фактичко непочитување, беа инструментите кои нè доведоа во ваквата незавидна положба.

Досегашната пракса на политичко организирање во Македонија доволно јасно и децидно ни покажува дека скоро сите партии се во служба на владејачкото малцинство (политичко и економско) и обраќањето кон широките народни маси го злоупотребуваат само како трик во предизборна кампања или како лош популистички маневар за да освојат повеќе гласови. Веднаш штом се дограбат до власта и позициите, тие магично забораваат на сите демагошки флоскули и не се ни осмелуваат да ја прегризаат раката која ги храни: раката на крупниот капитал.

Во македонското општество доволно долго време тлее потребата за формирање на нова, автентична, левичарска и класно-ориентирана партија која по својот начин на функционирање и по своите цели и методи суштински ќе се разликува од досегашните политички партии на естаблишментот.

Големото непривилегирано мнозинство: работниците, невработените, студентите, пензионерите, селаните, самовработените се чувствуваат притиснати помеѓу егзистенцијалната уцена и тренираниот клиентелизам од една страна и безнадежноста и апатијата од друга страна, бидејќи сè повеќе се чувствува од ден на ден дека нивната политичка волја останува неартикулирана и нивните основни потреби остануваат незадоволени. Поради овие причини, во македонското општество доволно долго време тлее потребата за формирање на нова, автентична, левичарска и класно-ориентирана партија која по својот начин на функционирање и по своите цели и методи суштински ќе се разликува од досегашните политички партии на естаблишментот.

Левица ја формираат социјални активисти кои години наназад делуваат во македонското општество и се присутни во борбите на непривилегираните од различен карактер. Левица обединува политички активисти од Ленка, Солидарност, Комунистички партии и здруженија, долгогодишни синдикалци како и поединци левичари и екологисти. Со други зборови, Левица е артикулација на политичкиот став дека секој треба и може достоинствено да живее од својот труд.

Левица во своето делување несомнено ќе се бори за влез во институциите и освојување на политичката власт како би се променило општеството во кое живееме во корист на мнозинството. Но тоа воопшто не значи дека делувањето на Левица е ограничено од парламентаризмот. Тежнењето за изградба на левичарска и работничка партија значи дека ние ќе бидеме присутни на терен и ќе ги поддржуваме работничките протести и штрајкови, студентските и граѓанските изблици на незадоволство, како и синдикатите во нивните барања. Големата вонпарламентарна активност е она што ја дистанцира нашата партија од елитизмот и кариеризмот веќе виден и својствен за македонската политичка сцена.

Левица гледа со симпатии на сите позитивни придобивки од минатиот систем: антифашистичката борба, јавно достапното здравство и образование, системот на социјална заштита, нивото на работничките права, работничкото самоуправање, јавниот интерес по кој се водеше економијата. Но сепак, Левица не е носталгичарска партија заробена во минатото која е тука некритички да глорифицира работи кои не биле исправни.

Главната и долгорочна цел на Левица кон која се подредени сите други споредни цели и методите на делување е надминување на сегашниот неправеден социоекономски систем капитализам и воспоставување на **социјализам** како праведен, хуман, демократски и еманципаторен, недискриминирачки по ниту една основа и еколошки одговорен социоекономски систем каде потребите на човекот се во неговиот фокус. Општествената сопственост и демократско планирање на производството и распределбата од страна на сите вклучени во економските процеси, по пат на демократски избрани и отповикливи делегатски тела е начинот според кој економијата ќе работи во интерес на сите создавачи, производители, интелектуалци и трудбеници. Сепак, во целиот свој процес на политичко дејствување, партијата не се откажува од решенијата од реформски карактер кои имаат за цел да го подобрат животот на сите за кои се бориме.

Поради долгогодишните стигматизирања и црната пропаганда од страна на владејачката идеологија, чувствуваме одговорност кон сите оние на кои им се обраќае да ги објасниме нашите погледи и позиции, особено ако се има предвид бремето од реал-социјализмот од минатиот век. Левица гледа со симпатии на сите позитивни придобивки од минатиот систем: антифашистичката борба, јавно достапното здравство и образование, системот на социјална заштита, нивото на работничките права, работничкото самоуправање, јавниот интерес по кој се водеше економијата. Но сепак, Левица не е носталгичарска партија заробена во минатото која е тука некритички да глорифицира работи кои не биле исправни. Репресијата и затворањето на политичките противници, цензурата, неслобода-

та на политичко и синдикално организирање, како и бирократските деформации врз демократските процеси во економијата (самоволието на бирократската управувачка елита) е она негативно наследство од минатиот систем кон кое Левица се поставува критички со желба да научи на некои од грешките на минатото. Недостатокот од широко политичко вклучување на народните слоеви доведува до ситуација сите прогресивни текови да бидат узурпирани од малубројна владејачка клика, која многу лесно може да се трансформира во олигархија. Заклучокот е јасен: **социјализмот или е демократски или е ништо!**

Левица е партија на обичниот човек, на безгласното мнозинство, на потиснатите изблици на незадоволство од сегашните состојби! Левица е наша заедничка партија!

Врз база на застапување на класниот интерес на работниците и со цел на нивно единство во заедничката борба, Левица остро се спротивставува на сите вештачки поделби кои имаат за цел да ги спротивстават непривилегирани едни кон други за главните проблеми да останат неразрешени. Национализмот и религиската индоктринација често се користат од страна на владејачките елити за да се создаде раздор и конфузија помеѓу обичните луѓе. Оттука, Левица јасно и недвосмислено се поставува како надетничка партија која ги обединува припадниците на сите етникуми кои живеат во Република Македонија во заедничката борба за општа еманципација. Работниците, сиромашните, студентите и сите непривилегирани ги имаат истите проблеми без разлика дали се Македонци, Албанци, Срби, Турци, Роми, Власи и Бошњаци или припадници на било која друга етничка заедница. Левица застанува во одбрана на начелото на секуларизмот и доследно одделување на верските заедници од државата, иако нагласуваме дека го почитуваме правото и изборот на религиска припадност на секој поединец.

Во целата наша борба ние тргнуваме од премисата дека нашите локални проблеми се во меѓузависност и со другите земји и борбата за човечка еманципација не може да се затвори во границите на една држава. Затоа, наши природни сојузници се сите работници, обесправени, непривилегирани насекаде низ светот, а особено тежнееме да воспоставиме контакт со сродните движења и партии во најблиското опкружување на Балканот, поради заедничкото минато и заедничките регионални и културни специфичности. **Интернационализмот** е основна вредност на секоја левичарска партија!

Левица застанува против патријархалниот морал и родовата нееднаквост кои служат како механизми за репресија врз еден огромен дел од популацијата. Ова, меѓу другото, можеме да го согледаме преку обезвреднувањето на женскиот труд, во ситуација кога жените – работнички во трудово-интензивните гранки заработуваат најниски плати на ниво на цела држава и во процентот на вработеност кој кај жените е многу понизок отколку кај мажите. На овој начин, доминантниот социо-економски модел, ги користи патријархалните односи за експлоатација на голем дел од населението и на овој начин жените се принудени да бидат зависни од мажите. Оттука, Левица се бори за целосна родова еднаквост и еманципација.

Грижата за животната средина е еден од највисоките приоритети на Левица. Затоа што нашата животна средина е нашиот заеднички дом, а не полигон за остварување на нечии профити по цена на загрозување на здравјето на луѓето, на дехуманизација на животниот простор и девастација на природните вредности. Левица

ќе гради еколошки еманципирано општество кое ќе има нулта толеранција кон било каков вид на загадување над законските норми, кое ќе обезбедува еколошки втемелен развој, општество кое е способно да егзистира во хармонија со иманентните принципи на Природата, а не со формите на супремација врз неа кои ги диктира капиталот.

Левица е партија на обичниот човек, на безгласното мнозинство, на потиснатите изблицы на незадоволство од сегашните состојби! Левица е наша заедничка партија!

Повеќе работнички права и социјална правда

Работничките права, правата на човекот-работник, во Македонија не се на некоја цена. Човекот-работник во Македонија се третира како потрошна стока, неговото достоинство се гази, а неговите права постојано се намалуваат преку донесување измени на законите и масовно се кршат во практиката оние негови права кои (сè уште) фигурираат во законите. Во името на апстрактните идеолошки постулати, како фамозната флексибилност на пазарот на трудот, се обесправува работникот и се обезвреднува неговиот труд, а тоа, наспроти тврдењата на владејачката неолиберална идеологија, не донесува економски развој. Единствено само класните разлики се зголемуваат.

Социјалната правда, заедно со хуманизмот и солидарноста, претставува една од темелните вредности на уставниот поредок на Република Македонија. Уште повеќе, Уставот на Република Македонија во членот 1 ја дефинира Република Македонија како социјална држава. Но, реалноста е целосно поинаква. Штом во една земја со Устав е утврдено дека државата е социјална и штом една од темелните вредности на уставниот поредок е социјалната правда, тоа значи дека секоја власт има обврска тоа да го оживотвори во реалноста и дека секоја власт делува против Уставот на сопствената земја ако изнаоѓа начини како да ја разгради наместо да ја унапреди социјалната држава. Токму тоа се случува денес во Македонија. Се изнаоѓаат секакви начини и се измислуваат секакви причини зошто да се намали бројот на приматели на социјални бенефиции и да се ограничат социјалните функции на државата.

Левица застанува категорично на страната на работниците и сиромашните! Нема да дозволиме понатамошно намалување на работничките права! Напротив, ќе се бориме за нивно унапредување.

Левица застанува категорично на страната на работниците и сиромашните! Нема да дозволиме понатамошно намалување на работничките права! Напротив, ќе се бориме за нивно унапредување. И не смее од државниот буџет за сè да има пари (дури и за споменици и за повисоки плати на функционерите), а обичниот народ да осиромашува сè повеќе и повеќе. Ќе се заложиме за воспоставување на функ-

ционален и издашен систем на социјална заштита кој навистина ќе ги штити оние кои се загрозуени и ќе им помага да ги надминат потешкотиите. Пензискиот систем не треба да биде имплицитно подреден на креирањето профит за пензиските друштва, туку да им овозможи доволно материјални средства на пензионерите за квалитетен живот.

Спроведувањето во практиката на работничките права бара создавање на силно работничко движење. Зашто, во обратен случај, работничките права ќе останат мртво слово на хартија и нема да придонесат кон подобрување на животот на работниците. Левица е подготвена да го даде својот придонес во изградбата на тоа силно работничко движење во Македонија. Со исклучок на само неколку синдикати, најголемиот број синдикати се киднапирани од синдикалните газди, кои единствено ги штитат своите фотелји и своите надоместоци и спроведуваат партиски директиви. Тоа создава недоверба кон синдикатите и кон синдикалното организирање. Колку и да е лоша моменталната состојба со најголемиот дел од синдикатите, тоа не смее да значи дека работниците (како физичките, така и интелектуалните работници, односно сите оние што работат за плата) треба да се откажат од синдикалното организирање. Ако синдикатот од вашиот сектор е киднапиран од синдикалната бирократија, вратете си го назад! Ако во вашиот сектор нема синдикат, организирајте се и создадете нов! Особено во приватниот сектор е тешко формирањето синдикати, но не се откажувајте од борбата, зашто правата не се даваат на тацна, туку мора да се извојуваат!

Без создавање на силно работничко и синдикално движење не само што стануваат несигурни сите позитивни промени кои ќе настанат преку менување на законите, туку е и невозможно создавањето општество во кое трудот, а не капиталот, ќе биде основата за благосостојбата на луѓето, општество во кое благосостојбата ќе биде право на сите, а не привилегија на малкумина. Поголем исчекор напред во однос на денешната состојба не е можно ако се очекува неколкумина чесни луѓе со силна волја да ги сменат работите на подобро. Трансформацијата на општеството кон подобро мора да биде широк партиципативен процес во кој силното работничко и синдикално движење е клучен елемент за таа трансформација да се одбрани од реакцијата на непријателите на прогресот.

Ги охрабруваме сите вистински синдикалци, сите оние на кои им се важни работничките права, да ни се приклучат во Левица. Левица има иста цел со сите автентични синдикати: заштита и унапредување на работничките права. Односот синдикат-партии мора да се преобрати. Не треба синдикатите да ги слушаат партиите, туку партиите да ги слушаат синдикатите. Оние членови на синдикатите, кои истовремено се членови и на политички партии, не треба во својот синдикат да тераат партиски агенди, туку треба во своите партии да ги застапуваат синдикалните барања. Само така партиите навистина ќе почнат да ги слушаат синдикатите.

За економија која ќе им служи на луѓето, а не на капиталот

Македонската економија денеска се карактеризира со бројни структурни проблеми кои водат до неефикасно и неефективно користење на расположливите ресурси, а преку тоа и до лош квалитет на живот за најголем дел од луѓето.

Појавните манифестации на проблемите се бројни: 1) висока невработеност, сиромаштија и нееднаквост; 2) низок, неодржлив и неинклузивен економски раст; 3) доминација на капиталот над трудот при распределбата на доходот; 4) високи трговски дефицити, увоз на производи кои можат да се произведуваат и дома, извоз на производи со низок степен на финализација; 5) ниска финансиска развиеност на економијата, при висока профитабилност на банките и вишок на ликвидност во финансискиот систем; 6) неразвиена инфраструктура, при мало учество на јавниот сектор во економијата; 7) нефункционални и корумпирани јавни институции; 8) неправедно финансирање на јавните добра и услуги, преку преголемо оптоварување на посиромашните.

Коренот на проблемите лежи во главната движечка сила на дивиот капитализам – идејата дека секој треба да се грижи само за остварување на личен профит.

Нашата цел е македонското општество да биде општество во кое нема да има сиромашни, гладни, незгрижени. Општество, во кое секој кој сака да работи, ќе може да најде работа за брзо време, а тие што се без работа од која било причина, ќе добиваат доволно помош за да имаат пристоеен и достоинствен живот. Општество, во кое работата е достоинствено платена, работните услови се хумани и добри по здравјето, работното време не е долго и е флексибилно, со што им овозможува на работничките и работниците да имаат добар баланс помеѓу работата и личниот живот.

Во тоа општество луѓето нема да имаат проблеми при решавањето на станбеното прашање, зашто државата активно ќе се вклучува во ова. Образованието и здравството ќе бидат квалитетни и бесплатни (т.е. целосно јавно финансирани).

Нашата цел е македонското општество да биде општество во кое нема да има сиромашни, гладни, незгрижени. Општество, во кое секој кој сака да работи, ќе може да најде работа за брзо време, а тие што се без работа од која било причина, ќе добиваат доволно помош за да имаат пристоеен и достоинствен живот. Општество, во кое работата е достоинствено платена, работните услови се хумани и добри по здравјето, работното време не е долго и е флексибилно.

Сите населени места ќе имаат струја, канализација и вода за пиење. Сите поголеми градови ќе имаат ефикасен и еколошки јавен превоз. Сите поголеми градови ќе имаат економски достапно централно греење.

Со тек на време, македонската економија ќе почне да извезува струја, наместо да увезува, при што најголем дел од производството ќе биде од обновливи извори на енергија. Македонија ќе стане нето извозник на **храна**, наместо нето увозник,

како што е сега. Нема повеќе да извезуваме производи со низок степен на финализација, кои другите потоа ги пакуваат и брендираат и ги продаваат како свои, собирајќи го на тој начин кајмакот за нив, оставајќи ни ги нам трошките.

Ние македонската економија ја замислуваме како напредна, динамична и диверзифицирана економија, која ќе биде базирана на фузија помеѓу трите основни сектори - **земјоделството, индустријата, услугите**. Земјоделското производство ќе биде современо и ќе биде фокусирано на еколошки и висококвалитетни производи. Индустријата ќе биде фокусирана на производство на висококвалитетни производи, со висок степен на финализација, и во областите на високата технологија, и во традиционалните области, како храна и облека. Акцентот во областа на услугите ќе биде ставен на туризмот и на информатичките услуги.

За да се изгради вакво општество, **неопходно е да се адресира коренот на проблемите - идејата дека максимизирањето на личниот профит е единственото нешто за што треба да се грижат луѓето**. Ова треба да се направи и во јавниот, и во приватниот сектор.

Земјоделското производство ќе биде современо и ќе биде фокусирано на еколошки и висококвалитетни производи. Индустријата ќе биде фокусирана на производство на висококвалитетни производи, со висок степен на финализација, и во областите на високата технологија, и во традиционалните области, како храна и облека. Акцентот во областа на услугите ќе биде ставен на туризмот и на информатичките услуги.

Кај **јавниот сектор**, неопходна е трансформација, во квантитативна и квалитативна смисла. Квантитативната трансформација подразбира негова експанзија, т.е. поголемо ангажирање на државата во економијата, и во обезбедувањето на јавни добра и услуги, и во редистрибуцијата на доходот, и во регулирањето на односите помеѓу економските субјекти, и во производството.

Експанзијата на јавниот сектор подразбира зголемени расходи. Финансиите потребни за ова би се обезбедиле на два начина. Првиот е со даночна реформа, која ќе овозможи праведно финансирање на јавните расходи. Реформата би била во насока на поголемо потпирање на даноците на имот, наследство, профит и загадување, и прогресирање на сите директни даноци (т.е. намалување на даночните стапки за посиромашните, а покачување за богатите). Основата на ваквата даночна реформа е принципот на солидарност – користењето да биде според потребите на луѓето, а плаќањето според можностите. Вториот начин на финансирање е преку поефикасно користење на расположливите финансиски ресурси во економијата, т.е. преку елиминирање на вишокот на ликвидност во банкарскиот систем и преку намалување на банкарските профити.

Но, експанзијата на јавниот сектор е можна единствено ако е проследена и со негова квалитативна трансформација. Јавниот сектор мора да прерасне во она што тој треба да претставува според својата суштина. Јавниот сервис мора да стане вистински сервис на граѓан(к)ите, а не служба за задоволување на партиски интереси.

си. Тоа ќе се овозможи со воспоставување на јасни и стриктни правила на функционирање на јавниот сектор и со целосна транспарентност.

Јавниот сервис мора да стане вистински сервис на граѓан(к)ите, а не служба за задоволување на партиски интереси. Тоа ќе се овозможи со воспоставување на јасни и стриктни правила на функционирање на јавниот сектор и со целосна транспарентност.

Кај приватниот сектор, неопходно е поголемо потпирање на алтернативните форми на организација на економската активност, кои ја напуштаат идејата на суровиот капитализам дека профитот треба да биде главниот мотив. Примери за вакви форми се заедниците, кооперативите и другите организации кои се во сопственост на работниците. Тие се базираат на соработка, доверба и алтруизам. На прво место ги ставаат интересите на заедницата и се управувани од самите вработени.

На ваков начин ќе се изгради економија која ќе ги користи расположливите ресурси ефикасно и ефективно, без притоа да ги експлоатира луѓето и без да ја уништува природата.

Демократизација на сите сфери на општественото живеење

Либералната демократија е минималистички модел на демократија кој сам по себе не овозможува добар живот за мнозинството граѓани и не може да се смета за завршен модел на демократија, кој нема потреба од понатамошна демократизација. Демократијата во капитализмот, при класна поделба, останува недостапна за сите, таа е вредност само по нејзината форма, додека нејзината суштина останува неисполнета. Односно, практикувањето на демократијата и уживањето во нејзините придобивки често подразбира поседување на значителни финансиски средства, па оттаму таа е во служба само на припадниците на онаа класа која може да си дозволи материјална жртва потребна за уживање на демократските придобивки.

Во Македонија процесот на воведување на основните институции на либералната демократија не испорача некое особено високо ниво на либерална демократија според меѓународни стандарди, дури и тогаш кога нивото на демократија беше највисоко. А денес во Македонија – нема демократија. Има привид на демократија која власта упорно сака да го претстави како свое придржување кон демократските стандарди. Не се почитува поделбата на власта, нема владеење на правото, нема слобода на медиумите, нема почитување на човековите права, нема почитување на јавното мислење, нема одговорност за злоупотребата на функциите, нема фер и регуларни избори. Секоја институција и секој локус на моќ што треба да ја контролира извршната власт е контролиран од извршната власт. На врхушката на власт и' се потчинети: Претседателот, Собранието, Уставниот Суд, судовите, обвинителството, Антикорупциската комисија, Агенцијата за медиу-

мите, голем дел од медиумите, голем дел од синдикатите, универзитетите.... Сè е контролирано или под силен притисок да биде контролирано.

Левица се залага демократијата да престане да биде привид во Македонија. Не се задоволуваме со враќање на демократијата на нивото пред 2006 година. Иако тогаш имаше повеќе демократија од денес, и тогаш како и сега постоеше добро осмислен и сеопфатен систем на спречување на влијанието на народот врз процесот на одлучување. „Демократијата“ во Македонија бара превисок број потписи за распишување референдум, наметнува безброј непотребни бирократски процедури за поведување иницијатива за промена на законите, бирократски и финансиски пречки за формирање политички партии, огромен број бариери за остварување на правото на штрајк. Сè што е гарантирано во Уставот како начин на кој народот може да се организира за да си ги одбрани правата е девалвирано во реалноста преку закони, подзаконски акти и своеволно толкување од надлежните органи!

Левица се залага за уредување во кое власта ќе му служи на народот, наместо сегашното во кое народот е слуга на власта. Бараме да се воспостави систем на управување кој интересите на народот ќе ги стави пред интересите на елитите. Се бориме за институции кои ќе бидат некорумпирани, праведни, одговорни, компетентни и блиски до народот. Се противиме на клиентелизмот кој е навлезен длабоко во сите пори на нашето општество.

Левица се залага народот да има вистински можности да влијае врз процесот на одлучување! Го охрабруваме секој граѓанин да се ангажира против неправдите што му ги нанесува системот. Го поттикнуваме самоорганизирањето на граѓаните преку пленуми, локални иницијативи, координации и други форми на политичко здружување. Ја поддржуваме што пошироката примена на партиципативно, непосредно и хоризонтално организирање. Ќе ги поддржиме сите изблици на незадоволство во вид на собири, протести и штрајкови против секоја злоупотреба на моќта, било од страна на властодршците било од страна на газдите.

Го охрабруваме секој граѓанин да се ангажира против неправдите што му ги нанесува системот. Го поттикнуваме самоорганизирањето на граѓаните преку пленуми, локални иницијативи, координации и други форми на политичко здружување.

Демократијата не смее да биде ограничена на политичката сфера, не смее да запре пред фабричките порти. Членот 58 од Уставот на Република Македонија пропишува дека не само сопственоста, туку и трудот е основа за управување и учество во одлучувањето. Намерно, во претходниот четврт век од донесувањето на Уставот, оваа уставна одредба беше целосно маргинализирана. Не бараме само почитување на работничките права, не бараме само нивно унапредување, бараме и почитување на Уставот на Република Македонија и економска демократија.

Залагајќи се за сеопфатна демократизација, не само на државните институции, туку и на целото општество, Левица и самата како партија, преку начинот на своето организирање, ќе даде придонес кон унапредувањето на демократијата и ширењето на демократскиот дух. Не сакаме да бидеме типична „демократска“ партија која во реалноста ќе биде подредена на волјата на „лидерот“. Внатрепартиската демократија не смее да биде лика и прилика на формалноста на демократијата во организацијата на власта на ниво на држава. Левица нема да има лидер, во Левица нема да има наметнување на волјата од страна на раководството, мнозинството или квази-мнозинството врз останатите. Во Левица ќе се почитува различното мислење, во Левица ќе се охрабрува партиципативниот дух. Левица нема да биде машинерија, туку заедница.

Левица, како надетничка и антинационалистичка партија, ќе работи на надминување на поделеноста и меѓуетничките бариери во општеството и на негова деетницизација.

Имајќи предвид дека Македонија денес е поделено општество, дека намерно се распапува меѓуетничката недоверба и омраза меѓу народот, Левица ги смета консоцијалните механизми на демократијата за нужни во дадениот момент во Македонија. Левица, како надетничка и антинационалистичка партија, ќе работи на надминување на поделеноста и меѓуетничките бариери во општеството и на негова деетницизација. Кога, како општество, ќе престанеме во Човекот да гледаме Македонец, Албанец, Турчин, Ром, Србин, Влак итн., кога ќе се гледа само чесноста и компетентноста на одреден поединец, а не неговата етничка припадност, тогаш и консоцијалните механизми на демократијата ќе престанат да бидат нужни. Левица посветено ќе работи на тоа тој час да дојде што поскоро.

Полесен пристап до правда и право на „добар судија“

Во својата суштина, зад практичната теорија за троделна поделба на власта (на законодавна, извршна и судска) се крие оправданата недоверба на граѓаните во државната власт, поради раширената корупција и сè почестата злоупотреба на нејзината моќ. Ова правно-политичко учење, кое е камен темелник на цивилизираните држави и кое овозможува балансирање и рамнотежа меѓу интересите на општествените класи, се заснова врз идејата дека „само власт може да запре власт“! Очекувано, оттука произлегува и поголемото значење на судската власт за граѓаните при заштитата на нивните слободи и права, кога тие им се узурпирани или повредени било од страна на извршната, било од страна на законодавната власт. Ако судската власт се здружи со законодавната – тогаш ќе преовладува арбитражноста, оти судијата би станал и законодавец; а, пак, доколку судската власт се здружи со извршната – тогаш би преовладувала тиранијата, оти судијата би станал угнетувач! Затоа е толку битна судската независност и непристрасност во правораздавањето и Левица се залага за целосна професионализација на суд-

ството, заострување на критериумите за избор и напредок во кариерата, како и избирање на најквалитетните кадри на јавен и транспарентен начин.

Левица се залага за целосна департизација на судството и ослободување на пристапот кон него, преку драстично намалување на судските такси и трошоци и нивно сведување на симболичен износ.

За жал, ситуацијата во Република Македонија на ова поле е загрижувачка и со текот на годините станува неиздржлива. Нашата земја има најскапа и најбавна правда во Европа! Неефикасноста на судството се должи на доминацијата на една иста партија во сите три гранки на власта, како и на класните привилегии што ги имаат мала група некредибилни и лесно поткупливи судии – што ги поткопува темелите на републиканскиот облик на владеење и придонесува за тоа пристапот до правда од елементарно човеково право да стане привилегија само за богатите, односно за оние кои имаат пари да ги платат непропорционално високите судски такси, адвокатски трошоци или нотарско-извршителски награди. Поради ова, Левица се залага за целосна департизација на судството и ослободување на пристапот кон него, преку драстично намалување на судските такси и трошоци и нивно сведување на симболичен износ, кој не би ги одвраќал нашите сограѓани од барањето правда по судски пат; како и за стимулација на поевтините т.н. алтернативните начини за мирно решавање на споровите – преку медијација, арбитража, мировни совети и сл.

Правната инфлација која ни се случува преку носењето на огромен број нереални и лоши закони кои, истовремено, се огромни по обем и кои, сосем непотребно, ги регулираат речиси сите сфери на човековото живеење, како и тоа што голем дел од овие норми се меѓусебно противречни и номотехнички слаби – директно ја поткопува правната сигурност на граѓаните, како едно од основните правни вредности, без кои не е можно функционирањето на една современа, правна, демократска и социјална држава. Огромниот број закони значат атак на слободата! Тие честопати стануваат димна завеса од која не се гледа суштината на Уставот и неговата слободарска визија, а ја загушуваат и динамиката на политичкиот и правниот систем во целина. Подобро е некои односи меѓу луѓето да се остават нерегулирани, отколку тие да се пренормираат со лоши и неприменливи законски решенија. Затоа Левица се залага за рационализација на правното нормирање и за носење мал број квалитетни и добри закони, кои би биле јасни, лесно читливи и лесно сфатливи за обичниот човек кој не е професионален правник, а и лесно остварливи во праксата.

Денес, кога живееме во ера на јуридикација на правото, преку негово телеолошко толкување од страна на разборити и меѓународно признати кредибилни судии кои држат до својот професионален углед и авторитет, не смееме да заборавиме дека судот не е само државна, туку и општествено-цивилизацииска институција која се грижи не само за спроведување на законот и остварување на позитивистичката правда, туку и за правичноста – како легитимен извор на правото. Судиите и другите правосудни органи (обвинители, правобранители, адвокати, но-

тари и извршители), конечно треба да го напуштат правниот позитивизам и да сфатат дека со својата креативна интерпретација на законите, испреплетена со нивната лична одговорност, добра волја, знаење и теориска поткованост – треба да постанат гаранти на човековите слободи и права, во која граѓаните ќе гледаат свои заштитници, а не узурпатори. Затоа Левица се залага пресудите на Европскиот суд за човекови права (Стразбур) да станат задолжителен извор на правото во Р. Македонија, како би се анулирала дискрецијата и самоволието кои го манифестираат одредени судии кои судат по однапред дадени партиски директиви, што би придонело за тоа да имаме воедначена судска пракса во случаи на исти или слични спорови.

Левица се залага за рационализација на правното нормирање и за носење мал број квалитени и добри закони, кои би биле јасни, лесно читливи и лесно сфатливи за обичниот човек кој не е професионален правник, а и лесно остварливи во праксата.

Поради оваа очајно лоша ситуација со македонското правосудство, во која сме вpletкани не по наша вина, Левица – на среден и долг рок – ќе се бори за следниве реформски мерки, обоени во духот на природното право:

- ▶ воведување на специјализирано судство во разни области (пр. прекршочни судови, кривични судови, граѓански судови, трговски судови, работни судови и сл.)
- ▶ реформа на уставното судство преку воведување на институтот уставна тужба за правата заштитени со Европската конвенција за човекови права
- ▶ уставни измени за бришење на трајниот мандат на судиите и воведување на ограничен судиски мандат, без право на реизбор; воведување на старосен цензус при изборот на судии; и воведување на поротно судење во кривичните предмети, како израз на лаичкиот граѓански елемент при делењето правда
- ▶ олеснување на инструментите на директна т.е. непосредна демократија преку намалување на високите цензуси и крутите бирократски процедури за собирање потписи (за основање политички партии, иницирање народни иницијативи, свикување собир на граѓани, распишување референдум, плебисцит, ставање т.н. граѓанско вето и сл.)
- ▶ зголемена правна заштита на потрошувачите, особено при пружањето услуги од јавен интерес (струја, вода, парно, телевизија, телефонија, интернет итн.), како и поголем пристап до бесплатна правна помош за сите лица со ниски примања
- ▶ кодификација на правниот систем на РМ и др.

Човековите права – брана од државната власт

Концептот на човековите права е резултат на еволуцијата на човековата цел за создавање на хумано и праведно општество, општество во кое човекот - како слободно суштество - ги остварува своите индивидуални и колективни права, својствени на неговата природа. Човековите права не треба да се купуваат, заработат или наследат. Тие се својствени за секој човек, без оглед на расата, полот, јазикот, етничката припадност, вероисповедта, сексуалната ориентација, политичкото или друго мислење. Тие се неотуѓиви и неприкосновени затоа што никој нема право да му ги одземе на било кој, од каква било причина, оти извираат од самата природа на човекот, а не од државната власт. Човековите права се предегзистенцијална и поважна категорија од самата држава! Нас не ни треба државата за да ни „даде“ права – ние, како човечки суштества, се раѓаме со права и со вродено лично достоинство.

Левица ја сфаќа и интерсекционалната природа на обесправувањето и угнетувањето денеска. Сфаќаме дека неправдата денеска е системска и е последица на испреплетеноста на повеќе форми на репресија – економска, родова, расна, етничка, верска, сексуална. Затоа, за нас борбата за подобар живот мора да се води паралелно на сите овие фронтови.

Почитувањето на човековите права и слободи кои се содржани во базичните меѓународни правни акти, претставува основен критериум врз кој се заснова постоењето на современите општества. Во Р. Македонија гаранциите за почитувањето на човековите права се вградени и во Уставот, но за жал кај владејачките политички елити отсуствува решителност за нивно почитување. Затоа, Левица одлучно застанува во одбрана на универзалните слободи и права на човекот и граѓанинот, кои служат како основен критериум за класификација на политичките системи на слободни, полуслободни и неслободни. Ние сметаме дека слободите и правата се уставна, а не законска материја и треба да бидат од примарно значење за секој демократски систем. За нас, интересот на луѓето е пред интересот на државните органи!

Правата на човекот и граѓанинот се гарантираат преку владеењето на правото и правната држава, а во спротивно за очекување е појава на отпор против неправдата и побуна против тиранијата, доминацијата и експлоатацијата и Левица се залага за ограничување на самоволието на државната власт со помош на добрите закони! Власта мора да е ограничена преку супремација на правото, а граѓаните – како носители на народниот суверенитет – мора да бидат ослободени од непотребните мешања на државата во нивните животи.

Борбата за човекови права не е само декларативна. Таа за нас значи борба за пристапен живот, живот кој ќе им овозможи на луѓето да ги задоволат своите животни потреби. Затоа, се бориме и за тоа секоја индивидуа да има право на работа, во добри работни услови и за достоинствена плата. Се бориме и за тоа секоја индивидуа да

Левица доследно ќе се залага и за слобода на вероисповед. Секој човек има право да верува или да не верува во бог и право да ја практикува или да не ја практикува својата вера, сè додека со тоа не го попречува нормалниот живот на своите сограѓани.

има еднаков пристап до квалитетно здравство и бесплатно образование и затоа се залагаме за целосно јавно финансирање на здравството и образованието. Се залагаме за квалитетен и ефикасен систем на социјална заштита, кој ќе им овозможи на луѓето заштита во старост, во случај на болест, повреди, невработеност, инвалидитет.

Левица ја сфаќа и интерсекционалната природа на обесправувањето и угнетувањето денеска. Сфаќаме дека неправдата денеска е системска и е последица на испреплетеноста на повеќе форми на репресија – економска, родова, расна, етничка, верска, сексуална. Затоа, за нас борбата за подобар живот мора да се води паралелно на сите овие фронтови. Левица застанува против патријархалниот морал и родовата нееднаквост кои служат како механизми за репресија врз жените, што може да се согледа преку јазот во распределбата на општествените добра и моќта помеѓу мажите и жените. Во патријархално поставените односи евидентно е обезвреднувањето на жените во сите сегменти од општествениот живот. Притоа и во доминатниот економски модел се користат патријархалните односи за експлоатација, принудувајќи ги жените да бидат зависни од мажите.

Левица се залага сексуалните и репродуктивните права да бидат загарантирани и еднакви за сите луѓе! Целосното остварување на овие права е дел од развојот и напредокот на секоја личност. Досегашните владејачки политички елити премногу калкулантски пристапуваа кон оваа проблематика, па така сексуалните права често беа отфрлани, прекршувани, потиснати, неисполнети или, пак, ставани на маргините. Таквата пракса мора да престане! Свесни сме дека Македонија денес е едно од најхомофобичните општества во Европа. Тоа мора да се промени. Левицата, општо, е за еднаквост и таа секогаш била на страната на послабите. Левицата секогаш се борела против предрасудите креирани од конзервативниот морал. Затоа Левица ќе се залага за рамноправен третман на лицата со поинаква сексуална ориентација од мнозинската.

Покрај тоа, Левица се залага за воведување на сексуално образование во училиштата, како и подобрување на здравствениот систем преку прилагодување на постојните сервиси според потребите на младите за нивното сексуално и репродуктивно здравје.

Левица доследно ќе се залага и за слобода на вероисповед. Секој човек има право да верува или да не верува во бог и право да ја практикува или да не ја практикува својата вера, сè додека со тоа не го попречува нормалниот живот на своите сограѓани. Ние сме против сите форми на верски фундаментализам и за јасна одвоеност на верските заедници и религиозни групи од државните институции, со истовремено почитување на слободата на вероисповеста, како длабоко лично уверување на човекот.

Слободно образование за слободни луѓе

Образованието е еден од најважните, ако не и најважниот постулат за здраво општество. Во зависност од тоа какво општество сакаме да изградиме, такви треба да ни бидат и училиштата. Констатирајќи со жалење дека македонскиот образовен систем потфрла во поглед на поставените цели, методите за нивна реализација и ефектите кои ги постигнува во градење на поединецот и заедницата, неминовно е истиот темелно да се трансформира како би ги задоволил потребите на современото живеење и прогрес без притоа да се заборави најважната воспитна компонента – човечноста.

Честото воведување реформи само колку да се задоволи формата, но без вистинско целење кон суштината и сè поголемите обиди за стандардизирање на знаењето (како на локално, така и на глобално ниво) кое во суштина само по себе бара да биде слободно, не нудат квалитативна промена туку истата ја оспоруваат. Обременети со административните обврски кои секој ден се зголемуваат, просветните работници се условени да заборават на благородното во професијата и да ѝ робуваат на бирократијата која не дозволува стимулација на креативниот израз. Наместо слободни луѓе жедни за знаење и усовршување, чија заложба би била подобро општество за сите, постоечкиот модел (со сите свои аномалии) исфрла калапи кои треба полесно да се вклопат во општествената матрица подредена на профитот и капиталот и сите нехумани последици што произлегуваат од неа.

Тргувајќи од премисата „образование достапно за сите“, Левица ја нагласува потребата од инклузивен и недискриминаторски образовен систем кој подразбира бесплатно образование за сите.

Левица потенцира дека знаењето и вештините не можат да се третираат изолирано туку интердисциплинарно и, заштитивајќи ја независноста и слободата на истражувањето, истите треба да се стават во природна корелација со реалниот свет надвор од образовните институции. За таа цел потребна е коренита промена на наставните планови и програми кои би произлегле како резултат на широка соработка на различни профили просветни работници и образовни експерти втемелувајќи ги универзалните човекови вредности: алтруизам, емпатија, солидарност, другарство, здруженост, љубов, етичност, разбивање на стереотипите и предрасудите, високо развиена свест за околината, јавното добро и јавниот интерес.

Како надетничка и антинационалистичка партија, Левица ќе се залага за образование кое ќе биде во функција на интегрирање и зближување меѓу различните етнички, верски и други заедници во Р. Македонија, потенцирање на меѓусебна толеранција и разбирање, наспроти поделбите, непознавањето и предрасудите на едни во однос на други. Истовремено, ќе инсистираме на доследно почитување на Уставот и заштита на принципот на секуларност, т.е. религијата да остане надвор од воспитно-образовниот процес.

Тргувајќи од премисата „образование достапно за сите“, Левица ја нагласува потребата од инклузивен и недискриминаторски образовен систем кој подразбира бесплатно образование за сите, јакнење на психолошко-педагошките служби како и поголема вклученост на дефектолозите и социолозите во образовните институции. Левица застанува зад различните и маргинализираните во образовниот процес силно верувајќи дека вклученоста на секој поединец согласно неговите можности е од огромно значење за заедницата.

Истовремено, Левица ќе го помага и поттикнува талентот и креативноста во наставно-образовниот процес. Инсистираме на образование базирано на знаење и квалитет како вистински предуслов за изградба на просперитетно и одржливо општество. За тоа да се постигне, неопходно е да се задржат најдобрите и најуспешни ученици и студенти кои ќе имаат предност при вработувањето во јавните и државните служби. Критериумите како знаење, квалитет, постигнатите резултати и професионалноста во работата треба да бидат основата врз кои ќе се ангажираат и унапредуваат кадрите (наставниците, професорите и сите останати) вклучени во воспитно-образовниот процес, а не како што е случајот сега основни критериуми да бидат клиентелизмот, личните врски и партиската припадност. Понижувањето и потценувањето на образовниот работник мора да престанат!

Образовните институции мора да овозможат простор за развој на слободната мисла и критичкото размислување, а репресивните механизми и методи (глоби, санкции, бирократски процедури, перманентни контроли) со кои вклучените во процесот се соочуваат денес, треба да се заменат со позитивни стимуланси кои ќе овозможат проактивен пристап на сите инволвирани. Во оваа насока, Левица се залага за засилување на советодавните тела на сметка на инспекциските, поттикнување на различни форми на здружување на засегнатите и промовирање на јавни отворени дискусии со што би се подобрил процесот на носење одлуки, демократската партиципација и квалитетот на образованието, воопшто.

Мотивацијата на сите чинители на образовниот процес (просветни работници, ученици, родители, студенти, истражувачи) има носечка улога и затоа е потребна промена на вредносниот систем. Мотивот за комплетирање одреден степен на образование треба да биде воден од интересот и способностите на поединецот, а не диктиран од пазарот на трудот, а стекнатото знаење и вештини да бидат единствен критериум за професионално напредување.

Левица се залага за воспоставување и одржување на принципот на нормативна, кадровска и организациска автономија на универзитетите.

Во областа на високото образование, Левица се залага за воспоставување и одржување на принципот на нормативна, кадровска и организациска автономија на универзитетите, давајќи истовремено вонинституционална поддршка на иницијативите за децентрализација на универзитетската управа и за обезбедување транспарентност и учество на живите студентски движења во управувањето на универзитетот. Академската слобода, неповредливоста на универзитетскиот простор, како и моралната и интелектуална независност на високообразовните

установи од сета политичка власт и економска моќ се основните академски принципи.

Во согласност со идејата за слободно и автономно високо образование, Левица ќе ги поддржи сите иницијативи за ставање на знаењето во функција на општо-то добро, условено од можноста за еднаков развој на секој поединец, односно за интелектуална, културна, политичка и економска еманципација. Во таа насока, Левица недвосмислено се стреми кон бесплатно, односно целосно јавно субвенционирано високо образование за секој човек, како и укинување на влијанието на интересите на приватниот капитал во овој клучен општествен сектор.

Наша посветена и долгорочна заложба ќе биде процентот од буџетот кој се одделува за образование и наука да биде, најмалку, на нивото на оној кој е во развиените земји членки на Европската Унија.

Културата на академска слобода е предуслов за развој на науката. Наместо наметнати модели на строга контрола и санкционирање на истражувањата и процесот на предавање на знаењето, потребно е да се релаксира притисокот на контролните механизми во високообразовните институции и истиот да се замени со механизми за преиспитување на постојниот корпус знаења и „канонски“ теории, како и за расветлување на неистражените области на човековиот научен интерес. Дополнително, освен институционалните модели на образование, Левица ги поддржува и моделите на рашколувано знаење, кое може да понуди алтернативни начини за зголемување, преиспитување и пренасочување на акумулираното знаење.

Студентите како движечка прогресивна сила на едно општество заслужуваат далеку подобри услови и третман од досегашните. Подобрување на студентскиот стандард и ангажираност на студентите во политичкото (а не партиско) делување се примарните заложби на Левица. Со оглед на сè поголемиот одлив на мозоци, Левица ќе се заложува за овозможување на услови во кои високото образование нема да биде мегдан на суетни амбиции, туку извор на мотивација стекнатото знаење да се вложи во личната морална и интелектуална надградба, како и во градење и унапредување на општеството во кое живеат.

Левица смета дека за остварување на прокламираните заложби за темелно трансформирање на образованието неопходно потребно е да се зголемат и средствата кои се одделуваат за оваа намена од буџетот на Република Македонија. Наша посветена и долгорочна заложба ќе биде процентот од буџетот кој се одделува за образование и наука да биде, најмалку, на нивото на оној кој е во развиените земји членки на Европската Унија.

За образование ослободено од партиските, административните, религиозните и финансиските стеги! За образование во кое ќе придонесуваат сите чинители, а ќе имаат придобивки сите луѓе!

Заедно до подобро и слободно образование!

Културната наобразба за социјално праведно и инклузивно општество

Културата е еден од најзначајните сегменти за човековата еманципација. Во градење на човекот како личност која е способна критички да размислува огромна улога игра неговата културна наобразба, а посебно вредностите и идеалите кои културата ги создава и гради. Затоа сметаме дека за поправедно, похумано и демократско општество нужно е актуелизација и афирмација на културата која во последниве години е заборавена и уништена. Сметаме дека поголемо внимание треба да се посвети и на младите таленти, нивното усовршување и обезбедување на услови за нивни развој бидејќи тие се оние кои можат да креираат вредности и културен развој, а преку тоа и развој на критичкото мислење и духот.

Уметноста е еден од најважните општествени корективи и како таква не смее да биде цензурирана. Таа треба да биде слободна по секоја цена, па дури и неприфаќајќи ја политичката коректност, но таа исто не смее да повикува и содржи расна, етничка, религиозна, сексуална, родова или било каква нетрпеливост.

Во однос на институциите за култура, многу значајно е центрите за култура да ги ставиме на располагање на граѓаните и да ги претвориме во инклузивни центри каде секој непречено ќе може да се надоградува културно. Да ги направиме достапни за сите, не само финансиски туку да ги доближеме до луѓето давајќи им простор на сите иницијативи од областа на културата за непречен развој, а со тоа и да создадеме навика за културно надоградување кај граѓаните. Целта е културата да не ја доживува како нешто што се конзумира, туку како нешто што креира и еманципира.

Уметноста е еден од најважните општествени корективи и како таква не смее да биде цензурирана. Таа треба да биде слободна по секоја цена, па дури и неприфаќајќи ја политичката коректност, но таа исто не смее да повикува и содржи расна, етничка, религиозна, сексуална, родова или било каква нетрпеливост. За да биде слободна таа исто мора да се ослободи од хомофобијата, национализмот, религискиот радикализам, мизогинијата и шовинизмот.

Уметноста во однос на критериумите не прави компромис. За тоа постојат институции каде уметниците се образуваат, иако Левица ја почитува и вонинституционалната награда на уметниците. Уметноста за Левица секогаш е алатка за очоковување.

Уметноста во последниве 25 години се бори за простор и шанса кои никако да ги добие, затоа сметаме дека на уметниците треба да им се даде простор и шанса да се посветат на уметноста и преку градење на вредности да помогнат во борбата за социјално праведно општество. Социјалната положба на уметникот е на најлошо ниво, а уметникот ретко има можност да се занима со уметност, па наместо со тоа

се бави со изработка на нарачки со цел да може да егзистира. Оттука државата треба да се погрижи за подобрување на можностите на уметникот.

Во однос на младите таленти, тие денес се демотивираат и дестимулираат за нивниот развој и користење на нивните потенцијали за создавање дела кои ќе генерираат вредност. Ваквата ситуација е производ на, од една страна, непрофитабилноста на културните дејности, а од друга страна на непридавањето значење на талентите, па со тоа и немање можности за нивен развој. Младите таленти се значаен фактор за културниот развој и напредок, па како таков мора да се изнајдат механизми за помагање на работата со таленти и обезбедување на услови за нивно изразување.

Во однос на заштитата на културното наследство, спомениците на културата во Македонија се во очајна состојба. Сметаме дека нивната заштита е најзначајна во овој момент. Ние мора да се грижиме за културното наследство кое веќе постои и е сведок за развојот на културата на овие простори. Се противиме на насилните обиди за промена на компактното културно ткиво на овие простори, културниот инженеринг и деградирањето на културата.

Во Македонија уметничката критика е на мошне неразвиено ниво. Но, за развој на културата и уметноста критиката игра многу значајна улога. Нам ни е потребна силна, квалитетна и бескомпромисна критика на уметноста. Левица се залага за развој на таква критика.

Кичот и шундот земаат огромен замав. Тие штетно влијаат врз културната наобразба на личноста, деградирајќи ја културата, извртувајќи го поимот за уметност, а со тоа затворајќи го полето за креативно и критичко размислување. Затоа Левица смета дека потребно е кичот и шундот да се сузбијат, а на тоа место да се отвори простор за уметноста.

Спорт - отворен и достапен за сите

Спортот во Република Македонија е поле од исклучителен државен интерес, што го потврдува и самиот Устав (чл. 47), општествена вредност која државата е должна да ја поттикнува и помага. Левица смета дека еден од најважните стратешки цели на една одговорна политичка партија е токму унапредувањето на спортот и спортските активности, како општо препознатлива вредност и категорија која воедно е отворена и достапна еднакво за сите, без разлика на социјална, верска, етничка и сексуална припадност.

Ерата на неолибералниот капитализам енорно ја зголеми комерцијализацијата на спортот и ја претвори во пазарно ориентирана активност, каде чисто спортските мотиви беа заменети со оние профитните, а благородната страна на спортот е целосно занемарена. Левица се противи на ваквата тенденција и смета дека спортот не е и не смее да биде активност која треба да продолжи да се развива по принципот на заработката.

Левица се залага за унапредување, адаптирање и поголемо државно инвестирање во спортската инфраструктура, како главен предуслов и гарант за уште поголема вклученост на сите категории граѓани во различните форми на спортски актив-

**Спортот не е и не смее да биде активност
која треба да продолжи да се развива по
принципот на заработката.**

ности, бидејќи сметаме дека психофизичкото здравје и квалитетот на живеењето на мнозинството се поважни од постигнувањата на малцинството врвни професионални спортисти кои заработуваат огромни средства. Воедно, се противиме на приватизацијата на спортските клубови и друштва, најчесто основани од страна на самите работници, кои притоа стануваат параван за легализирање на средствата стекнати на сомнителен начин од страна на нивните сопственици.

Концептот на развој на рекреативниот спорт во Република Македонија е во голема мера запустен, а поголемиот дел од финансиските вложувања се во сферата на професионалниот спорт, па токму затоа Левица се залага за поинтензивен развој на рекреативниот спорт како важна општествена функција во насока на подигнување на квалитетот на животот на целокупното население. Се залагаме за еднакви услови и можности за користење на слободното време, еднаков пристап до спортско-рекреативните терени, спортските реквизити и стручниот кадар, вклучително и за лицата со попреченост, а за посебно важна ја сметаме уште поголемата вклученост на жената во спортот во сите негови сегменти.

Левица ја потенцира важноста на спортот во предучилишните, училишните и универзитетските образовни установи преку зголемување на часовите по физичко образование во основните и средните училишта, вработување на соодветен наставен кадар, интензивирање на процесот на формирање на училишни спортски клубови, како и уште подобро структурирани наставни програми, како би се постигнале највисоките образовни стандарди за децата и младите.

Се бориме против сè поголемата манифестација на национализам, насилство и ксенофобија на спортските терени! Силно застануваме на патот на ваквите девијантни општествени сентименти, чиишто мотиви најчесто лежат надвор од спортот. Левица се залага за толеранција, почит и ферплеј, како и за поостри санкционирања на ваквите појави, наместо досегашните симболички мерки и бенеvolentно третирани немили настани, кои се во спротивност со спортскиот дух и самата суштина на спортот. Воедно, сметаме дека спортот мора да биде ослободен од политичките влијанија и тие воопшто не треба да имаат важност при секојдневното функционирање на спортските колективи во земјата.

Заштита на правата на професионалните спортисти! Во насока на подобрување на моменталната ситуација со професионалните спортисти, кои најголем дел настапуваат во мизерни услови, не си ги знаат работничките права, а плата земаат само кога газдите или претседателите ќе пројават желба за тоа, Левица ќе го интензивира процесот на формирање на синдикати на професионалните спортисти кои ќе треба да обезбедат поголема заштита, а воедно да бидат и механизми преку кои тие ќе можат да се изборат за основните права како минимална плата, социјално осигурување и здравствена заштита при професионални повреди.

Бесплатно здравство како основно човеково право

Здравството во Македонија денес се наоѓа на вештачко одржување во живот. Само една политичка одлука е доволна за истото да колабира. Ова е така бидејќи пазарните услови од економијата се проектираат и во здравството. Сите досегашни функционери во здравството забораваја дека истото не може и не смее да биде дел од либералните политики на сите досегашни влади. Истото мора да биде од посебен државен и општествен интерес. Во услови кога владеат економски кризи, за здравството не смее да недостасуваат лекови, материјали и сл. Здравството не смее да се третира како бизнис, да го ослободиме од неолибералните канџи!

Здравството не смее да се третира како бизнис, да го ослободиме од неолибералните канџи!

Денес, медицинските кадри, посебно оние најквалитетните, ја напуштаат Македонија или се вработуваат во приватни здравствени установи чии газди главно се од нездравствен профил и чиј основен интерес е профитот, а не здравјето на луѓето. Дополнително, со воведувањето на „стимулативните“ мерки за здравствените лица како плаќањето по учинок, се уништија и така крвките етички начела во медицината. Така денес наместо другари, браќа и сестри кои треба да си помагаат и да се поддржуваат помеѓу себе, здравствените лица се конкуренција едни на други, ставени на производствената лента која реално ги води во пропаст. Медицинските лица денес се поделени на поважни и помалку важни. Сè ова зависи од моменталното расположение на политичките елити. Здравствениот систем и здравството не смее да се дели! Тоа е една целина и само како таква може да дејствува и да даде најдобри резултати.

Пациентите од друга страна се оставени на милост и немилост на суровиот здравствен систем кој, наместо да ги стимулира, организирани во граѓански здруженија да ја движат напред медицината со нивните барања за воведување на подобри методи и лекови од понови генерации за нив, истите се борат за добивање на елементарни услови за лекување.

Затоа Левица нуди нова иднина за здравството во Македонија!

Здравствениот систем во Македонија е од посебен општествен интерес. Така одредениот статус на здравствениот систем се регулира со закон и подзаконски акти, со што би се гарантирале правата и обврските на сите жители на Македонија кои што произлегуваат од општиот интерес во однос на здравствената заштита. Од така одредениот статус на здравствениот систем произлегуваат и основните интереси за здравјето на луѓето. Здравјето е основен предуслов за здраво семејство, здрав подмладок, здраво население.

Правците по кои ќе се реализира основната цел во здравството во социјалистички уредената држава се:

- ▶ зафаќања во буџетот на Р.М. толку колку што е потребно за да се одржува и развива така замислениот здравствен систем (техничко-технолошка опременост, квалитетен здравствен кадар, достапност и целосно бесплатна здравствена заштита);
- ▶ планирање на потребите за здравствени работници: доктори, средно-медицински и други кадри;
- ▶ здравствена мрежа според потребите за здравствени услуги на населението (работници, женска популација, трудници, деца итн.);
- ▶ развој на државното здравство и институциите од посебен интерес за здравството, со посебен осврт на образовните здравствени институции – средни училишта, високи школи и развој на медицинските факултети како врвни научни институции во функција на здравствениот систем на Р. Македонија;

Превентивно-примарната здравствена заштита ќе биде клучната алка во функционирањето на здравствениот систем, која што ќе одигра пресудна улога за зачувувањето и унапредувањето на здравјето на целокупната популација во Р. Македонија, без исклучок. Превентивниот дел ќе добие приоритет, посебно преку развојот на оној дел на здравствената заштита кој се однесува на работниците, грижата за здрава работна средина и безбедност при работа. Во тој контекст (превенција на одредени заболувања, грижа за бремените жени, доенчињата, детската здравствена заштита во целост, здравјето на училишната младина и студентите) ќе бидат формирани посебни институции – диспанзери, заводи и центри, целосно опремени и екипирани со стручен кадар адекватно на потребите.

Државата треба да обезбеди механизми и средства, здравствените работници да бидат соодветно платени, согласно вложениот труд и значењето на ефектот од нивната работа за развојот на здравствениот систем.

Услов без кој не може да дојде до опоравување на здравствениот систем во Македонија е наградата за квалитетно извршената работа. Затоа Левица смета дека државата треба да обезбеди механизми и средства, здравствените работници да бидат соодветно платени, согласно вложениот труд и значењето на ефектот од нивната работа за развојот на здравствениот систем.

Земјоделие за пристоен живот на земјоделците

Денес во Македонија сиромаштијата на село зазема сè поголеми размери. Материјалната состојба на голем дел од земјоделците во многу работи не се разликува од онаа на работниците, бидејќи најголем дел од заработката оди во рацете на прекупувачите, а субвенциите се делат по партиски клуч. Во последните шест

години се издвоени над 500 милиони евра буџетски пари за субвенции во земјоделството. Развој нема, нема намалување на сиромаштијата, секторот стагнира, а увозот на храна се зголемува. Крупни реформи мора да се направат во земјоделието, реформи кои ќе ги извлечат од сиромаштијата оние земјоделци кои сега живеат беден живот и кои ним и на нивните семејства ќе им обезбедат квалитетен и достоинствен живот.

Земјоделието како и енергетиката е стратегиски важна гранка, бидејќи самостојноста и стабилноста на една држава се во голема мера во корелација со независноста во производството на храна. На светско ниво производството на храна е концентрирано во големите корпорации, кои ја користат секоја можност за зголемување на цените и остварување екстра профит. Оттука, прашањето на независноста во производството на храна е од огромно значење за стабилноста на државата, бидејќи кога државата е зависна од увозот на основните прехранбени производи, тогаш е предмет на политички притисок и уцени од секаков вид. Земјоделието и постигнувањето на државна независност во производството на основните прехранбени производи е еден од приоритетите на Левица.

Наместо да имаме квалитетни домашни земјоделски производи, конзумираме увозни, а автохтоните култури полека но сигурно исчезнуваат од македонските полиња заменети со увозни семиња. Од друга страна, контролата на квалитетот на увезената и домашно произведената храна е во рацете на партиски центри на моќ и за сметка на здравјето на граѓаните се прават големи профити. Левица е категорично против увоз и производство на ГМО храна и семенски материјал, а наместо тоа, се залага за производство на високо квалитетна здрава и еколошка храна, својствена на нашето поднебје.

Заради сето тоа, првата работа која Левица ќе ја направи е разбивање на маѓепсаниот круг на увозници, препродавачи и трговци кои работат под партиска закрила на штета на земјоделците и здравјето на сите граѓани, преку зајакнување на контрола на квалитетот на храната и со мерки и обуки за земјоделците во насока на подобрување на процесот на производство на храна.

Левица е категорично против увоз и производство на ГМО храна и семенски материјал, а наместо тоа, се залага за производство на високо квалитетна здрава и еколошка храна, својствена на нашето поднебје.

Заради зачувување на биодиверзитетот на Р. Македонија и помагање на земјоделците, Левица ќе формира Државен Центар за зачувување на автохтони растенија и животни, кој тесно ќе соработува со факултетите за земјоделие и шумарство.

Долгорочна цел на Левица во секторот земјоделие е граѓаните да имаат пристап до евтина, квалитетна и здрава храна, која ќе биде произведена во Македонија. Тоа ќе доведе до зголемен раст и развој на сите сегменти во земјоделието, вклучувајќи ги и преработувачките капацитети. Таквиот развој ќе го зголеми и бруто домашниот производ на Р. Македонија и воедно ќе се оправда долгогодишното субвенционирање.

Зголемување на јавните инвестиции во системи за наводнување, нивно активно одржување и спречување или намалување на негативните последици од природните појави.

За остварување на таа цел, појдовните точки од кои ќе се раководи Левица се следниве:

Активно вклучување на науката во земјоделието, односно тесна соработка со факултетите и институтите во насока на зголемување и оптимизација на капацитетите на едно земјоделско семејство. Тоа ќе овозможи подобра класификација на земјоделците и подобро утврдување на соодветни субвенции.

Зголемување на субвенциите, кои освен во пари, како досега, ќе бидат и во садници, семенски материјал, расплодни грла и обработливо земјиште. Паралелно со поголема контрола на процесот на субвенционирање, ќе се овозможи и подобро планирање на растот на производството и спречување на ситуации од минатото кога поради ниската откупна цена, земјоделските производи се фрлаа.

Зајакнување и државна поддршка на постоечките кластери и активно поттикнување на задругарството што ќе овозможи регионалниот раст и развој. Затоа е планирано зајакнување на подрачните единици при Министерството за земјоделие, водостопанство и шумарство во Пелагоонија, Полог и Малешевијата со посебен акцент на овчарството и козарството.

Зголемување на јавните инвестиции во системи за наводнување, нивно активно одржување и спречување или намалување на негативните последици од природните појави.

Левица јасно застанува во интерес на земјоделците и во интерес на здравјето на сите граѓани, без компромис во однос на профитот за сметка на здравјето. Здрава храна за здрави луѓе.

Градиме еколошки еманципирано општество

Екологизмот, кој во глобални рамки прераснува во актуелен поглед на светот, применета филозофија на живеењето, веќе неколку децении е во потрага по свој простор во постојните општествени модели. Во општествата структурирани според денес доминантниот неолиберален модел, особено во оние кои се побогати, евидентни се примерите кои укажуваат на делотворни исчекори во освојувањето на таквиот простор – на пример, во уредувањето и организацијата на живеењето на урбаните средини со што битно се унапредува квалитетот на живеење во нив и во заложбите за решавање на проблемите со животната средина.

Ваквите примери кои создаваат привид за способноста на тој модел да се справува со еколошките предизвици не можат да го замаглат фактот дека за бројни суштински прашања неолиберализмот едноставно не може да понуди соодветни решенија. Заснован на идеолошката догма за светоста на пазарот и неговата севоз-

можна регулативна способност, генерирајќи драматични социјални раслојувања и наметната потрошувачка култура со истовремено инсистирање на повисок животен стандард, го игнорира фактот дека проблемите во биосферата не можат да се решаваат одвоено од проблемите во социосферата, без задирање во структурата на социјалните односи. Бескрупулозната и хистерична трка на пазарот генерира ширум планетата еколошка деградација, корупција, репресија, доминација и дискриминација, па дури и војни. Генерира проблематичен развој и тенденција за постојан и неограничен раст со што се судира со природните планетарни граници за растот. Сета своја јаловост неолиберализмот ја манифестира низ секојдневните форми на фрустрации со кои се соочуваме.

Општество кое е способно да егзистира во хармонија со иманентните принципи на Природата, а не со формите на супремација врз неа кои ги диктира капиталот.

Во ваквото глобално, но и локално општествено милје, Левица својата еколошка стратегија ја засновува врз следните премиси:

Обликување на нов општествен модел со кој единствено е можно да се гради еколошки еманципирано општество, еко-социјалистичко општество, кое вистински ќе овозможи еколошки втемелен развој, ефикасна заштита на екосистемите и природните амбиентални вредности и хуманизирање на животниот простор. Не-експлоататорско општество кое обезбедува социјална правда и социјална сигурност, кое ги задоволува автентичните, а не вештачки наметнатите материјални и духовни потреби. Општество кое е способно да егзистира во хармонија со иманентните принципи на Природата, а не со формите на супремација врз неа кои ги диктира капиталот.

Еколошки втемелен развој – заснован на принципите на концептот на одржлив развој, т.е. таков развој со кој задоволувањето на потребите на денешните генерации ќе се остварува на начин кој нема да ги загрози истите такви потреби на идните генерации. Поаѓајќи од оваа премиса Левица се залага:

- ▶ За енергетска стратегија со која ќе се стимулира, колку што е тоа можно, побрза постапна супституција на користењето на енергијата произведена со горива од фосилно потекло (освен земниот гас, како претодно решение) со енергија добиена од одржливи извори. Во цената на фосилните горива да биде вкalkулиран и износот на еколошкиот трошок кој настанува со нивното користење – само така може правилно да се компарира цената на енергијата од тие горива со цената на енергијата добиена од одржливите извори. Левица категорично е против изградбата на нуклеарни централи.
- ▶ За производство на храна засновано на биоземјоделство, односно еколошки прифатливото производство на храна. Левица категорично е за забрана на ГМО храна во земјата и на пренаменувањето на земјоделското земјиште во градежно.

Ефикасна заштита на околината – со нулта толеранција на кој било вид на загадување на воздухот, водата и почвата над законски пропишаните норми. Здравјето на луѓето нема цена!

- ▶ За цврста ориентација кон еколошки прифатлив транспорт (електрифицирана железница, трамвај, тролејбус, метро), за пренасочувањето на поголем дел од патниот транспорт на железничкиот; за стимулација на користење на јавниот наместо приватниот превоз; за популаризација на велосипедот како еколошки и здравствено најпожелно превозно средство и интензивна инфраструктурна поддршка за неговото користење.
- ▶ За напуштање на постоечкиот хиперурбанизиран хотелски туристички модел, како крајно агресивен кон природата и крајно девастирачки кон нејзините амбиентални и пејсажни вредности и конципирање на нов модел кој како претпоставка го има, пред сè, еколошкото, амбиентално и пејсажно незагрозување на околината. Левица категорично се спротивставува на актуелната налудничава тенденција за изградба на хотелски комплекси за елитен туризам во најубавите предели на земјата, кои всушност би требало да бидат и најзаштитени.

Ефикасна заштита на околината – со нулта толеранција на кој било вид на загадување на воздухот, водата и почвата над законски пропишаните норми. Здравјето на луѓето нема цена! Левица ќе инсистира на евидентирање и интериоризација на еколошкиот трошок во која било производна или услужна дејност и оневозможување на неговото транспонирање во трошок на општеството. Заштитените подрачја на природата мора да се зачуваат, зголемуваат и унапредуваат, а природните ресурси да се користат во склад со принципот на одржлив развој. Левица е против концесионирање на шумите, езерата, површини од националните паркови, реките, водите, рудните богатства. Биосферата не е сопственост на луѓето – ја делиме со сите други облици на живот. Зачувувањето на условите за опстанок на растителниот и животинскиот свет и нивното унапредување е неопходна претпоставка и за опстанокот на луѓето!

Хуманизирање на животниот простор – Актуелните состојби кај нас ни говорат дека имаме урбанистичко планирање кое е најмногу во функција на остварување на големи профити во градежниот бизнис, а најмалку во интерес на граѓаните; дека имаме високозагадувачки сообраќај и тренд на подредување на уличните профили во корист на автомобилскиот, а со игнорирање на пешачкиот и велосипедскиот сообраќај и, исто така, тренд на претворување на зелени површини и отворени простори во градежни парцели. Накусо – тренд на дехуманизирање на животниот простор. Левица се залага за примена на највисоките еколошки нормативи и стандарди кои се однесуваат на урбанистичкото планирање. Исто така Левица се залага, следејќи ги веќе бројните добри примери во повеќе градови во светот, за постапно истиснување на автомобилскиот сообраќај од улиците на нашите градови и нивно инфраструктурно и пејсажно преуредување за овозможување на масовен и пријатен велосипедски и пешачки сообраќај. Се разбира, едновремено со воведувањето на брз и удобен електричен јавен превоз.

Политика на интернационализам и анти-империјализам

По Втората светска војна завладеа илузијата дека светот конечно се ослободи од воените конфликти. За жал констатираме дека денешниот свет, вклучително и нашиот регион, е изложен на безбедносни ризици и закани од вооружени судири. Имено, по ерата на Студената војна, настапи ера на продолжено трупање на вооружувањето и подредување на воени сојузи. Таквиот развој не само што не е потребен, туку воопшто не претставува решение за проблемите.

Владејачки елити се приврзаници на реал-политичката теоријата на владеење и позиционирање на меѓународната сцена. Тоа е пристап кон меѓународната политика кој нема дослух за моралот, правда и интересите на другите народи, туку ги зема во обсер само прагматизмот, браковите од интерес и здружувањата со посилниот, во случајов најсилниот - НАТО алијансата.

Левица смета дека не треба економскиот и политички живот да биде ограничен на национални држави. Поддржуваме заедништво на политички заедници, но не и учество во нив под која било цена. Ако цената која РМ треба да ја плати за приемот во европските и атлантските сојузи е понатамошна либерализација на пазарот и приватизација, како и учество во воени мисии без мандат на ОН, тогаш Левица е против учество во еден таков сојуз. Ние се залагаме за унија или сојуз на европските народи врз база на социјално праведна економија.

Со оглед на војните од минатиот век на овие простори и согласно начелото на антимилиитаризам, Левица се залага за воена неутралност.

Со оглед на војните од минатиот век на овие простори и согласно начелото на антимилиитаризам, Левица се залага за воена неутралност. Притоа оваа неутралност не ја исклучува соработката на безбедносен план со останатите соседни и пријателски земји. Надворешната политика на Левица ќе биде политика на мир и соработка, со особен осврт на соработката со балканските земји од која географска и културолошка целина е и Македонија. Понатаму, Левица ќе се залага за развој и целосно почитување на меѓународно право и институции на меѓународно судство, и во оваа насока строго го осудува клиентелизмот кој денеска владее во дипломатијата.

Водени од интернационализмот осудуваме секакви политики на изолација на Македонија во тесните граници и се залагаме за поврзување со соседните држави и пошироко, за европска унија. Европската Унија – наместо алатка за економски империјализам и експанзионизам за поткопување на земјите во развој во периферијата, ние ЕУ ја замислуваме како слободна унија водена од принципите за почитување на демократските права и слободи и социјалната правда.

Поделбата на развиен центар и технолошко-економски неразвиена периферија е неприфатлива. Таквата поделба е тло за развивање на назадни идеологии, враќање на сеништа од минатото во услови на неизбежните кризи кои капитализмот ги носи сам по себе. Во интерес на прогресот на Р. Македонија и благосостојбата на нејзините граѓани,

ќе инсистираме процесот на хармонизација на стандардите и прописите со европските, да биде во интерес на македонската економија.

**Во духот на принципот на самоопределување
Левица смета дека народот го има врховното право
да одлучува за своето име.**

Пристапот кон меѓународните прашања и проблеми на Левица ќе биде во согласност со интернационализмот и работничката солидарност, во таа насока Левица ќе ги преземе следни чекори:

- ▶ Соработка на левичарските и прогресивните сили – како чекор кон интегрирано економско-политичко заедништво на Балканот. Ваквата соработка ќе има за цел да го спречи меѓусебниот натпревар на овие земји во трката кој да обезбеди подобри услови за странскиот и домашен капитал, трка која животот на работниците го претвори во пекол
- ▶ Принцип на нула проблеми со соседите – постоечките проблеми на Република Македонија со соседните земји Левица ќе настојува да ги реши без никаков товар од минатото, напротив со целосна заложба за подобра иднина на народот во Македонија и воспоставување исклучително блиски пријателски односи со соседните земји на републиката. Во духот на принципот на самоопределување Левица смета дека народот го има врховното право да одлучува за своето име.
- ▶ Борба против милитаризмот – НАТО алијансата, која е реликт од студената војна, денеска ширум светот под плаштот на демократијата, човековите права и миротворувањето води империјалистички војни и окупира територии на туѓи народи. Позицијата на РМ во овие рамки на меѓународната политика е само уште еден слој од тажната приказна на транзицијата - процес кој не значеше само отуѓување на општествената сопственост врз ресурсите и распродавање на сето она што од страна на работниот народ со децении беше создавано, туку транзицијата значеше и безбедносно-геополитичко престојување на Македонија во насока на нејзино претопување во новиот униполарен свет. Притоа, вака трасираниот пат беше и се уште е претставен како единствена алтернатива која ја има Р. Македонија како независна и суверена држава, што за Левица е неприфатливо. На интернационално ниво, Левица заедно со останатите прогресивни и антимилитаристички сили од земјата и странство ќе се залага за расформирање на овој воен сојуз.
- ▶ Борба против тероризмот – Сметаме дека тероризмот не може да се сузбие само со брутална сила. Тероризмот во основа е реакција на неподносливите животни услови наметнати од империјализмот и капитализмот. Најголем непријател на тероризмот е: економскиот развој, образованието, здравството, освестените и организирани работници.

 levica.mk

 [LevicaPartija](https://www.facebook.com/LevicaPartija)

 [@levica_mk](https://twitter.com/levica_mk)

 [levica mk](https://www.youtube.com/levicamk)